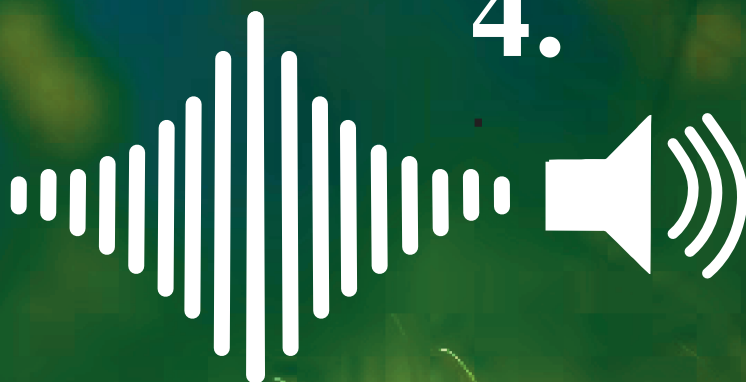


Ozvučena e-čitanka čabarskih govora

4.



mh

maticahrvatska

Ogranak Matice hrvatske u Čabru

**Ozvučena e-čitanka
čabarskih govora
4.**

Nakladnik:
OGRANAK MATICE HRVATSKE U ČABRU

Za nakladnika:
Ivan Janeš

Urednik i priredio:
Ivan Janeš

Pogovor:
Izv. prof. dr. sc. Marija Malnar Jurišić

Suradnik i lektor:
Slavko Malnar

Informatička realizacija:
ICD d.o.o. Zagreb

Tisak:



Basterprint, Brod Moravice

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 0012.....

ISBN 978-953-8544-09-5

Ozvučena e-čitanka čabarskih govora 4.
realizirana financijskom potporom:

Ministarstva kulture i medija,
Primorsko-goranske županije
i
Grada Čabra

Ozvučena e-čitanka čabarskih govora

4.

Priredio:
Ivan Janeš



matice hrvatska

Ogranak Matice hrvatske u Čabru

Čabar, 2025.

Uvod

Govori čabarskoga kraja (područje današnjega Grada Čabra) jedni su od najsloženijih, najzanimljivijih i najkonzervativnijih govora kajkavskoga narječja u Hrvatskoj. Domaći govori čabarskoga kraja (Gerovo, Tršće, Prezid, Čabar i Plešće) dobro su se očuvali kroz stoljeća zahvaljujući zatvorenosti i prometnoj izoliranosti toga područja te neznatnim naseljavanjima iz susjednih govornih zona. Zaslužno je i stanovništvo koje, uz poštovanje i uporabu standardnoga jezika u školi, javnoj upravi i medijima – na radiju, televiziji i u tisku – brižno čuva svoju domaću riječ tako da svakoj novousvojenoj riječi izgovorom utiskuje naglasak domaće inačice.

Ovaj dijalektni tip poseban je po svojoj raznolikoj strukturi, a unutar njega razlikuje se više mjesnih idioma: gerovski, tršćanski, onaj iz okolice Tršća, čabarski, prezidanski, pleščanski i goračanski. Kako među njima nema velikih razlika, zajednički ih nazivamo *čabarski govori*.

Ogranak Matice hrvatske u Čabru, nakon što je od Ministarstva kulture Republike Hrvatske 2015. godine ishodio rješenje kojim se utvrđuje da čabarski govori imaju svojstvo nematerijalnoga kulturnog dobra – te obvezu provedbe mjera njihove zaštite – čini novi korak u očuvanju, dokumentiranju i prenošenju tradicije nasljednicima pripremivši *četvrtu Ozvučenu e-čitanku čabarskih govora*.

Prvu takvu čitanku sačinili smo i ponudili korisnicima na mrežnoj stranici Ogranaka Matice hrvatske, gdje je svaki zainteresirani posjetitelj klikom na ikonicu mogao otvoriti stranicu s tekстом. Tekst je čitao izvorni govornik, a korisnik ga je mogao pratiti, ponavljati i tako provjeravati vlastito poznavanje čabarskih govora.

Drugu smo čitanku priredili kao knjižicu tekstova na čabarskim govorima, uz koju je uz svaki tekst bio priložen QR kod. Skeniranjem QR koda mobitelom otvara se audio-vizualni zapis te se na taj način može usvajati izgovor napisane riječi.

U trećoj zvučnoj čitanki predstavili smo mjesne idiome čabarskih govora, a skeniranjem QR koda moguće je poslušati izvorne govornike.

Ova *četvrta Ozvučena e-čitanka* osim tiskanoga izdanja s QR kodovima i poveznicama za pristup zvučnim zapisima ima i *elektroničko izdanje u PDF formatu*, što omogućuje čitanje putem mobitela i računala. Novost je i *audio-vizualni zapis* u kojem se, uz čitanje autora, prikazuje i tekst (kao titl) koji prati izgovor.

Ponavljanje, a često i učenje zavičajnoga govora na ovaj način – uz suvremenu tehnološku potporu – zasigurno će biti zanimljivije učenicima nego ranije metode, a vjerujem da ni odrasli neće ostati ravnodušni.

Pridružite se čuvarima zavičajne riječi koristeći ove zvučne čitanke i odazovite se pozivu da i sami izradite vlastite audio-vizualne uratke na svome zavičajnom idiomu.

Važnost očuvanja materinjeg jezika – govora čabarskog kraja

Materinski jezik je prvi jezik koji čovjek nauči, onaj na kojem izgovori svoje prve riječi, izrazi svoje misli, osjeća i doživljava. To je jezik kojim nas uče roditelji, bake i djedovi, kojim se smijemo, tugujemo i radujemo. Čabarski govori su posebni oblici govora koji se razlikuju od standardnog jezika i oni su dio bogatstva hrvatskog jezika i raznolikost jednog naroda. Oni nose posebne izraze, način mišljenja i osjećanja ljudi ovog kraja. Kroz njih se prenosi duh zajednice, način života i vrijednosti koje su se razvijale kroz generacije. S druge strane, njegovanje i upotreba dijalekta jača osjećaj pripadnosti i ponosa na vlastite korijene. Govoriti svojim dijalektom ne znači biti zatvoren prema svijetu, nego čuvati ono što nas čini jedinstvenima.

Očuvanje čabarskih govora izuzetno je važno jer oni predstavljaju dio našeg kulturnog identiteta, kulturne baštine, tradicije i zajedničkog pamćenja žitelja čabarskog kraja. Svaka izreka, svaka riječ koju su naši preci koristili nosi u sebi dio povijesti, načina života i pogleda na svijet ljudi iz našeg kraja. Kada govorimo našim dijalektom, mi ne govorimo samo drugačije – mi čuvamo priče svojih predaka, njihove običaje, pjesme i mudrosti.

Dijalekti često sadrže izraze koji ne postoje u standardnom jeziku, a koji savršeno opisuju posebne pojave, osjećaje ili predmete iz lokalne svakodnevice. Upravo u tim riječima krije se bogatstvo našeg jezika. Ako ih zaboravimo, izgubit ćemo dio svoje posebnosti i raznolikosti. Svaki dijalekt je poput boje na velikom platnu jezika – kad nestane jedna, i cijela slika postaje siromašnija.

Nažalost, u današnjem vremenu globalizacije i moderne tehnologije, mnogi mladi sve rjeđe koriste svoj dijalekt. Ljudi se sele u gradove, komuniciraju putem društvenih mreža na standardnom jeziku ili engleskom, pa se lokalni govori polako gube. Zbog toga je važno svjesno čuvati i njegovati svoj dijalekt – govoriti njime u porodici, s prijateljima, zapisivati lokalne riječi, izraze i priče.

Ogranak Matice hrvatske u Čabru, nakon što je od Ministarstva kulture Republike Hrvatske još 2015. godine ishodio rješenje kojim se utvrđuje da čabarski govori imaju svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra Republike Hrvatske, odnosno da je dužan provoditi mjere njegove zaštite. S Osnovnom školom „Petar Zrinski“ Čabar, Srednjom školom „Vladimir Nazor“ Čabar i Dječjim vrtićem „Bubamara“ Čabar činimo nove korake u opsegu očuvanja, dokumentiranja i prenošenja tradicije nasljednicima. Matičin Ogranak i škole u tom cilju očuvanju čabarskih govora organizira književne susrete, priredbi, radionica i natječaja na dijalektu. Tako se pomaže mladima da osjete ljepotu svog jezika i ponosno ga koriste, te se domaći govori ne doživljavaju kao nešto „zastarjelo“, nego kao živi dokaz bogatstva i raznolikosti naše kulture.

Govoreći svojim dijalektom, pokazujemo ponos na svoje porijeklo. To nije prepreka da učimo druge jezike i razvijamo se, već naprotiv – to nas čini sigurnijima u ono što jesmo. Materinski jezik i dijalekt su temelj našeg identiteta, most koji povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost.

Zato je važno da se dijalekti koriste u svakodnevnom govoru, u književnosti, pjesmama i školskim aktivnostima – kako bi mlade generacije razumjele i nastavile njegovati bogatstvo koje su im ostavili njihovi preci.

Treba ih čuvati, voljeti i prenositi dalje – jer onaj tko zaboravi svoj jezik, zaboravio je i dio sebe.

Hvala svima koji ste se uključili među čuvare čabarskih govora.

Nakarmo se nigder pazabet meinet pa damačę!



Gdje smo na karti Hrvatske

Upute za korištenje e-čitankom

E-čitanka realizirana je u tiskanom obliku (knjiga) s QR kodom za svaki tekst i u PDF formatu koji daje mogućnost preuzimanja knjiga na Vaše računalo i pozimanja zvučnog zapisa preko ponuđenog linka.

Kako skenirati QR kod mobitelom?

Svi mobiteli danas imaju ugrađenu funkciju za skeniranje QR kodova, to je najlakši i najbrži način njihova skeniranja za što nije potrebno koristiti dodatne vanjske aplikacije.

1. Na praznom prostoru na ekranu mobitela, prstom povuci prema dolje. Otvoriti će se ovaj ekran

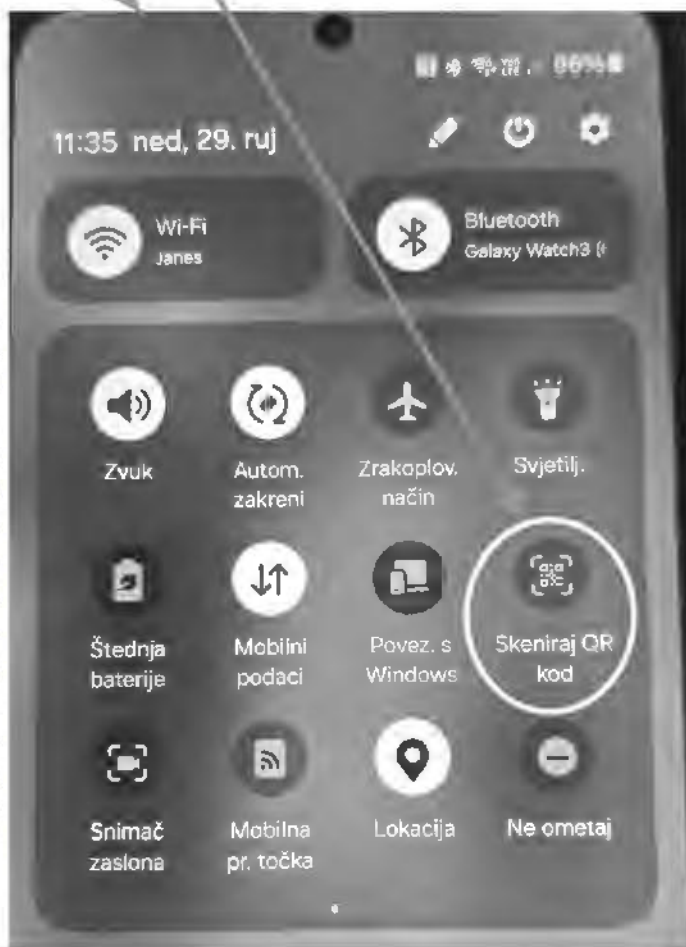
2. Odaberi opciju za skeniranje QR koda

3. Skeniraj QR kod

Mobitel usmjeri prema QR kodu koji želiš skenirati i prati link koji QR kod generira.

Otvori link i s kanala *'matica čabar'* na YouTube poslušaj audio zapis.

Pametni telefoni postali su sveprisutan dio naših života, što je QR kodove učinilo jednostavnim, učinkovitim i pouzdanim sredstvom za slanje i dohvaćanje informacija. QR kodovi su postali iznimno sveprisutni u rješavanju naših svakodnevnih potreba, baš kao i pametni telefoni. Za očuvanje audio zapisa izvornih govornika čabarskih govora koristimo u ovoj ozvučenoj čitanki QR kodove.



Transkripcija
(iz knjige Marije Malnar Jurišić,
Frazeologija govora Tršća u Gorskotom kotaru, OMH Čabar, 2023.)

U radu je primijenjena tradicionalna hrvatska dijalektološka transkripcija koja je, zbog lakše čitljivosti, dijelom prilagođena. Tako se umjesto znaka *ž*, kojim se tradicionalno bilježi palatodentalna zvučna afrikata koja se izgovara između *ž* i *ẓ̌*, u knjizi upotrebljava znak *đ*. Isto tako, zatvorenost se kratkih/nenaglašenih vokala, s obzirom na to da nije fonološki relevantna, posebno ne označuje, nego se bilježi samo u poglavlju o realizaciji. U opisu prozodije korišteni su uobičajeni znakovi za naglaske: ^ˈ za kratki te ^ˌ za dugi koji su naznačeni iznad naglašenoga vokala u riječi. Pretpostavljeni praslavenski likovi i oblici bilježeni su zvjezdicom *.

Sljedećim se grafemima označavaju određeni fonemi:

- a* – zatvoreno *a* (glas između *a* i *o*, bliže *a*)
- ɛ* – otvoreno *e* (glas između *e* i *a*, bliže *e*)
- ɛ̣* – zatvoreno *e* (glas između *e* i *i*, bliže *e*)
- o* – zatvoreno *o* (glas između *o* i *u*, bliže *o*)
- ụ* – blago labijaliziran glas između *u* i *i* (bliže *u*)
- i* – neslogotvorno *i* (poluvokal)
- u* – neslogotvorno *u* (poluvokal)
- ə* – glas šva
- ɛ̌* – jat
- x* – velarni spirant (u hrvatskome standardnom jeziku bilježi se kao *h*)
- r* – slogotvorno *r*
- l* – slogotvorno *l*
- ʃ* – palatoalveolarna zvučna afrikata (parnjak *č*)
- ʒ* – palatosubdentalna zvučna afrikata (parnjak *ć*)
- č̣, đ̣* – kajkavske „srednje” palatalne afrikate (bezvučna i zvučna)
- ʒ̣* – zvučna dentalna afrikata
- l̥* – palatalni sonant (u hrvatskome standardnom jeziku bilježi se digrafom *lj*)
- l̥̥* – umekšano, palatalizirano *l*
- ɲ* – palatalni sonant (u hrvatskome standardnom jeziku bilježi se digrafom *nj*)
- w, u̥* – sonantni i zvučni dvousnjeni spirant
- ɛ̃* – prednji psl. nazalni samoglasnik
- õ* – stražnji psl. nazalni samoglasnik
- ɒ* – tvrd, velaran poluglas, jor
- ɒ̃* – mek, palatalan poluglas, jer

Dijalektološki znakovi pripremljeni su pomoću sustava za unošenje ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), koji je u Znanstvenoistraživačkome centru SAZU-a u Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvio Peter Weiss.

Duába za máčkarat

GOVORILE Marija Malnar i Marijanka Klepac
SNIMILA Marija Malnar Jurišić 2002. godine

– Páršua sen k tiěbē, vēna jē lēpu vrěimē, sněiga jē tūlku šē, duába za máčkarat... Pa kākē vulē sē? – Ux, nekakuvē zak jē tāk lit. – Da. – Al šē mē tak primē da bē šua. – Sē neiso dougu? – A, neiso. Samu sō đesit dni. – Samu đesit dni? Nō vidēš. – Ox, miēnē sē vula vrača, samu snāgē neiman vēc. – Da sē barē kej bližje. Lej, tak zvěčēr, pa sē bē an maū nakrěbūlōlē pa bē šlē tē pa siēlē. Makar smo vēc an maū bēl pərlejtne, al vula jē vula. – Vula jē vula! – Al tēstu na marē bēt vēc ko jē buo, kē smō xadilē... kē smō xadilē na sako zabavo jē na..., sēpasut ošvajalē parvē nagradē, kē smō sē nardilē jē xarēm, jē Dūdēk jē Rēgica, jē čərncē, jē uořcēt, jē grofē jē ... sāmā nē vejn kaj. – Bome! Milicija nas jē fōrt vaziuā damu, z ranġa jūtra. Zjūtra p̄pēlālē nas... milicija damu i... polē pejt pa dejvat. Pa cēu dan dejvat. – Pa cēu dan, pa fčasēx šē da zjūtra. Al smō blē vēsilē, jē papejvalē smō i zdravē smō blē... – ... zadavulnē! Jē sakō sūrtō ideja jē bua! – Da, sakō sūrtō ideja jē bua! Vejš kok sēn šivaūa!? – Bome sē! – So nuč, so nuč! Kēpavaū sē jē... sviūa... – A! Kēpavalē smō futrō! ... – Tř smō jē... tř smō jē partē! – Al kok smō blē štemanē! – A firengē? ... Najxujē mē jē buo sēglix – tēstē cilindēr, unē vilkē, kē sē neisē mouġua v autō zavleič... – Barkē... – Jē barkē! Fōrt mē jē buo pad nuasē frēš! Kē sē mouġua vam bēt fōrt muš! Nō sē bua! Valda zatu ke sēn najbēl sūxa pa douga. – Ja, a jēs sēn tē bua pa bāba, vejš! – Bome sē mē bua! Jē dragica sē mē bua! – Ja, ja... Kē smō Čegane, sē zmislēš? Kē smō sneig gazlē. Kē jē biū sneig da pars, a mi pa s tēstmē sēmē kuatlame! – ... kē sēn skuxaūa jē zilē, jē krempēr, jē uocvirkē, jē žl'icē jē sabō njesua. Vejš kāk smō v uoštarijē seilē na tua pa jeilē? – Nō!

– A, dejvalē smō fsē. Cēu keiden, buaga jē buo duastē, krāf, jē sēga jē buo. – A tak: cēu keiden smō dejvalē, f sēbūto smō da šterēx kē jē kamplau jūtřēšnēmu prāznykē, smō šlē damu. Jē trēbau uoribat, uakna uobrisat, uokolē xišē pamēst, pa dak sē uotpravua buagu... – Matikē sō sē deilē dulē jē sē kē jē zakamplau. – ...Pa dak sē uotpravua buagu, pa jē bua tērdna tēma. – Polej zvěčir pa na kup. – Jā, sē nē bē šlē marēt na kup da smō jēmēilē kakō karisnō luč. Al smō

jemejle lampę. Vejš kok je testa petroleja smerdejua! A i šparale smo jo, vejš. – Fsak dan trebau je teste cilindar uprat. Kok je tu kadeu je smrdeu! – Ja. Pa smo šle na kup pa se zmejnle. Poklej smo pa pašlušale starje. Pa so se mejnle uot cupernac, pa so se mejnle uod duxov ... ke nazej xudjo. Pa so nas tak uopuasle de smo kumej paršle dama, uot straxa se se na te kirket pat špampet zavleikua, vejš, ot straxa. – Se se te je je sejnau, no se te je. Fse uasi so na šle pakuance. – Bome. – Te je biu stric Juž Taljanaf, uan je znau take pravelece pavejdat. Polej je bua pa še tjeta Franca živa. Uan nan je pravelece pavejdu, polej pa še uana rjekua: "Ja, zdej pa na grešte še damu, zdej bumo pa še malile." – Ja, maliu se je pa sako večir, se tu je pa rejs. Pa še ke je Zdrava Marija pazganejua, polej se je dele Zdrava Marija maliua. Ne? I deca smo vejdle tulku tex malitvec, preik spret spajni sat obavezno se je maliu. – Bome se je! Ke se je šuo je jest. – Druge dan x maše. Se smo šle. Uob uosme so šle starje ženi x maše, uob desiete pa mujaje. A uoblejkle smo se pa dele ftemnu i na douge rekave je zapartu za vraten.

Kumej smo čakale Vezem. Ježesa, kak gvantec s cajxa! Pa uopancke! – Pa uopancke, uod Bate... – Ježes, al smo ble vesi! Pa žigen njesle. Ja, kira bu najbel dirjaua damu, parva paršua zež žignen damu – testa se bu pa lejtas uoženiua. Pa smo dirjale fse sretne, kira bu preik. Starje ženi so rjekle pa kira bu te parva uot starjex ženi, testa bu pa najpreik grent uobdejvaua. – Se so jemejle sako surto obicaje. Vejš ke smo čakale punacko, naprimer, ne. Ke je buo za punaci. Polej se nej šuo spat. Tu se je v ane xiše buo, il se je pa v uostarijo šuo, se je kuxanu vinu piu, ka ne, da punaci. Punačka nej bua nigder preik ko uop punaci. – A vejš ke smo dele sviinc talile na svito večir? – Je polej smo ga dejle tak na svetuo, kaka sejnca se je prikazaua, ka ne, na svince, ka ne. – Testu je buo naše – polej kaj bu. Al, če je biu krišček – smart. – Smart. – Če je zipka – bu ... uatrak, ne. – Tak smo teste fegure suagale pa glidale: Ježes, kaj bu? Na stedjenc smo mougle nest kruza varč. – Ja. – Na svito večir. – Ja, tu je buo uop punaci. Ke smo uot punacke paršle, je buo obicaj kire gre parve na vado, ne, zagrabet vadi, da je tobože ko zratu zgrabu, ka ne. Da je ko sriča so rjekle, ne, da na buš sramačen. Joj, sneik je biu ke smo gajcale, sneik, nej buo ko zdej ke so ralice, tesket smo putu nardile: maži so šle naprej ceptat, mi smo šle pa za nime. – Vejš kaj, seglix je buo bel!

– Šlatərček! Vidlə sọ ga sėpasut: jė v Risnėmọ xribė, jė pad Svito garo, jė pad uograjọ, i običnọ sė jė skrivou pa štulnėx, ka nė. – A majxėn mažiček! – A pušu jė fajfọ, briņė jė pušu da jė dešau pa sė guarė, ka nė. Pọlėj jė jėmu krampėk za pasėn, lėtirėncọ v rake jė uan sė jė xėdu smejou fọt. – Jė kok jė biu uoblečėn? – Uoblečėn jė pa v jėlinavė kužė, pa jė jėmu kapcọ. – Ərdičo. – Ərdičo pa na špic pa skuzėj sė jė smejou. – Jė uopankė na špic. – Jė, uopankė jė jėmu na špic tude. A uani sọ riėklė tak da jė uan ku uastou, dė su majxnė lėdi žėvėjlė tė šė prėt, kė nei buo šė naselenu tų tėlė z lėdmė, kė jė bua sama šuma, jė tų dė sọ tė majxnė lėdi žėvėjlė, dė sọ jėskalė rudọ. Dė sọ jėskalė kọ zuatu, nė. Jė zdej jė... kok sė jė pajavu zak jė rejs tėzga kamla tak tėlė, nė. Tėzgą svėtłėgą, nė. Kė sọ kašėņė ustanovlė da jė živa; živa sė jė kapaua ustvari, nė. Tė majčkėnė čaveičkė sọ sė skuzėj pa sėmọ, pa sė guarė sọ kapalė tọ rudọ, ka nė. A jė tak sọ sė rėzgebilė, a uastou jė pa samu kọ lėta ... kọ lėta šlatərček, nė. Nọ ja. Jė zdej uan sė jė dėlė tak tėlė matou, čak sọ mọ prėpišivalė da jė kakuši krau, ka nė, kė jė biu uaçėn i mėt tė jė živu, nė. Zdej, največ da sė jė pa Sėkalicė matou. Tri malnė na Sėkalicė – pa da jė biu tėtė f parvmọ malnė, dė jė biu najvičjė malėn – tu jė biu Jėlčkėn malėn – jė tan dė jė uan dėlė pameitou tėtő mukọ, dė sė jė kuxou mučnėk pọlėj kaj ga jė xėdu rat jėmu. A dė sọ ga vidlə dė sė jė sė cəpcė na Sėkalicė prau, nė. Jė tak jė uan tak tėlė živu, živu, jė tak tė jė f tė šumė neiķė jė zavəršu.

TEKSTOVI

Dogovorena minimalna fonetska transkripcija za čabarske govore

U prvom rječniku čabarskih govora *Pamejnek* (Malnar, 2002.) recenzentica dr. sc. Iva Lukežić preporučila je uporabu grafema *ę*, *Ę*, *u* i *Ų*.

Ogranak MHČ je u prosincu 2009. godine, želeći riješiti sporna pitanja na adekvatan način te ih u zajedničkom interesu svih koji pišu svima ponuditi, organizirao raspravu za Okruglim stolom naziva *Pisanje domaćim govorom*. Na prijedlog dr. sc. Marije Malnar, tada asistentice, profesorice na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, donijet je zaključak da se domaći govor obavezno zapisuje tim fontovima i otada su oni u uporabi u izdanjima našeg Ogranka MH. Izdavanjem pak znanstvene knjige *Frazeologija govora Tršća u Gorskom kotaru s opisom govora i rječnicima* spomenute autorice, doc. dr. sc. Marije Malnar Jurišić, dobili smo standardni okvir pisanja na tršćanskom idiomu koji se primjenjuje i na ostale idiome čabarskih govora.

Dakle osnovni, specifični znakovi su:

ę, *Ę* otvoreno *e* – glas *ę* u domaćem je govoru veoma čest i dolazi umjesto običnoga *e*.

u, *Ų* poluglas *u* – vrlo kratko *u*, koristi se za pisanje dvoglasa; dvoglasu su *ua*, *uo*, *uu*, *au*, *ou*, *eu*, *iu*. Najčešći dvoglasu su *ua* i *uo*.

Dvoglasu se čitaju kao jedan glas, izgovaraju se zajedno u jednom mahu, pri čemu se poluglas *u* spaja s pripadajućim samoglasnikom. Pojavljuju se tamo gdje bi u standardnom jeziku bio glas *l*, *v*, *o*, *u*.

Pojava dvoglasu *uo* uzrokovana je produljenjem iskonskog vokala *o* ili *a*. Primjeri: *uobras*, *uoku*, *uoča*, *ruoka*, *nuoga*, *uoknu*, *škuola*, *vuođa*.

Dvoglas *ou* ostvaruje se na mjestu samoglasnog *l*. Primjeri: *voyna*, *dougu*, *poun*, *žout*, *touč*.

Dvoglas (difong) *ei* redovito se javlja kao refleks staroslavenskog glasa *jat* u dugim slogovima, gdje se *e* ostvaruje zatvorenije od običnog *e*, a *i* se ostvaruje poluvokalno. Primjeri: *kalejnu*, *sještra*, *zjemla*, *mjeđvet* / *mjeđveit*, *mleiku*.

Poluglas *o* ili zatvoreno *o* bilježi se kao *o*.

Nema *ć*, već samo *č*, nešto mekši nego u standardu.

đ i *dž* se ne pojavljuju.

Umjesto *lj* i *nj* pojavljuje se *jl* i *jn*.

Primjeri za *e* i *ę*, *je* - *i*, a *je* - *je*: *Je ti je uan stę dyabre pajdaše. Djalę so dę bu dęš, je je*. U riječima umjesto glasa *i* imamo *je* (Ivan - *Jevan*, igrača - *jegrača*, ime - *jemi*, imati - *jemet*...)

se - *pa*, *jesi*, *si*, a *sę* - *sebe*, *se*: *Se sę bumo sričalę v šulę. Kapa sę te neč na rajma*.

Kako pitamo? - Kok prašamo?

Kaj?, Kedu?, Du?, Kej?, Ųod kej?, Kamu?, Zakej?, Zak?, Kok?, Kan?

Duaba za mačkarat

RAZGOVARAJU Marija Malnar i Marijanka Klepac
SNIMILA Marija Malnar Jurišić 2002. godine

Link: <https://youtu.be/Jzj76JFaso0>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Paršua sen k tiēbe, vena jē lepu vreimē, sneiga jē tulku šē, duaba za mačkarat... Pa kakē vulē se? – Uh, nekakuvē zak jē tak lit. – Da. – Al šē mē tak primē da be šua. – Se neiso dougu? – A, neiso. Samu so dēsit dni. – Samu dēsit dni? No videš. – Oh, miēne sē vula vrača, samu snagē neiman vēc. – Da se baren kej bližjē. Lej, tak zvēcīr, pa sē be an maų nakrēbulelē pa be šlē te pa siēle. Makar smo vēc an maų bel perleitnē, al vula jē vula. – Vula jē vula! – Al testu na marē bet vēc ko jē būo, ke smo hadilē... ke smo hadilē na sako zabavo je na..., sēpasut osvajalē parvē nagrađē, ke smo sē nardilē je harem, je Dudek je Regica, je černce, je uofcēt, je grofe je ... sama nē vein kaj. – Bome! Milicija nas jē fort vaziua damu, z ranga jutra. Zjutra pepēlale nas... milicija damu i... polē pējt pa deivat. Pa ceų dan deivat. – Pa ceų dan, pa fčasēh šē da zjutra. Al smo blē vesilē, je papeivalē smo i zdravē smo blē... – ... zadavulnē! Je sako surto ideja jē būa! – Da, sako surto ideja jē būa! Veiš kok sen šivaua!? – Bome se! – So nuč, so nuč! Kepavaų sē jē... sviua... – A! Kepavalē smo futro! ... – Tr smo je... tr smo je partē! – Al kok smo blē štemanē! – A firengē? ... Najhujē me jē būo sēglih – teste cilinder, une vilke, ke sē neisen mouguua v auto zavleič... – Barkē... – Je barkē! Fort me jē būo pad nūasen freš! Ke sen mouguua vam bet fort muš! No sen būa! Valda zatu ke sen najbel suha pa douga. – Ja, a jēs sen te būa pa baba, veiš! – Bome se me būa! Je dragica se me būa! – Ja, ja... Ke smo Ceganē, sē zmisleš? Ke smo sneig gazlē. Ke jē bių sneig da pars, a mi pa s testme seme kuatlame! – ... ke sen skuhaų je zilē, je kremper, je uocvirke, je žlice je sabo niēsua. Veiš kak smo v uoštarije seilē na tua pa jeilē? – No!

– A, deivale smo fse. Ceu keiden, buaga je buo duaste, kraf, je sega je buo. – A tak: ceu keiden smo deivale, fse buto smo da stereh, ke je kamplau jutresnemo praznike, smo sle damu. Je treba uoribat, ukna uobrisat, ukule hise pamest, pa dak se uotpravua buagu... – Matike so se deile dule je se ke je zakamplau. ... Pa dak se uotpravua buagu, pa je bua terna tema. – Polej zveir pa na kup. – Ja, se ne be sle marit na kup da smo jemeile kako karisno luc. Al smo jemeile lampe. Veis kok je testa petroleja smerdeia! A i sparale smo jo, veis. – Fsak dan treba je teste cilinder uprat. Kok je tu kadeu je smrdeu! – Ja. Pa smo sle na kup pa se zmeinle. Poklej smo pa paslusal starje. Pa so se meinle uot cupernc, pa so se meinle uod duhovu ... ke nazej hudjo. Pa so nas tak upuasle de smo kumej parsl damu, uot straha sen se na te kirket pat spampet zavleiku, veis, ot straha. – Se se te je je seinau, no se te je. Fse uasi so nan sle pakuanec. – Bome. – Te je biu stric Juz Taljanaf, uan je znau take pravelce paveidat. Polej je bua pa se tieta Franca ziva. Uan nan je pravelce paveidou, polej pa se uana rikua: "Ja, zdej pa na greste se damu, zdej bumo pa se malile." – Ja, maliu se je pa sako vecir, se tu je pa reis. Pa se ke je Zdrava Marija pazganeia, polej se je dele Zdrava Marija maliu. Ne? I deca smo veidle tulku teh malitvec, preik spret spajni sat obavezno se je maliu. – Bome se je! Ke se je su je jest. – Druge dan h mas. Se smo sle. Uob uosme so sle starje zen h mas, uob desieta pa muj. A uobleikle smo se pa dele f temnu i na douge rekave je zapartu za vraten.

Kumej smo cakale Vezem. Jezesa, kak gvantec s caha! Pa uopancke! – Pa uopancke, uod Bat. ... – Jezes, al smo ble vesile! Pa zigen niesle. Ja, kira bu najbel diraja damu, parva parsa zež žignen damu – testa se bu pa leitas uozenija. Pa smo dirjale fse sretn, kira bu preik. Starje zen so rikle pa kira bu te parva uot starjih zen, testa bu pa najpreik grent uobdeiva. – Se so jemeile sako surto obicaje. Veis ke smo cakale punacko, naprimer, ne. Ke je buo za punaci. Pole se nei su spat. Tu se je v ane hise buo, il se je pa v uostarijo su, se je kuhanu vinu piu, ka ne, da punaci. Punacka nei bua nigder preik ko up punaci. – A veis ke smo dele svinc talile na svito vecir? – Je pole smo ga deile tak na svetuo, kaka seinca se je prikazua, ka ne, na svince, ka ne. – Testu je buo nas – pole kaj bu. Al, ce je biu kriček – smart. – Smart. – Ce je zipka – bu ... uatrak, ne. – Tak smo teste fegure suagale pa glidale: Jezes, kaj bu? Na stedjenc smo mougle nest

kruha varč. – Ja. – Na svito večir. – Ja, tu jê buo uop punači. Ke smo uot punačkê paršle, jê buo običaj kire grê parve na vado, nê, zagrabet vadi, da je tobože ko zûatu zagrabu, ka nê. Da jê ko sriča so leitu, nê, da na buš sramačen. Joj, sneik je biu ke smo gajcale, sneik, nei buo ko zděj ke so ralice, teskêt smo putê nardile: maži so šle naprej ceptat, mi smo šlê pa za nime. – Veiš kaj, sêglih jê buo bel!

Šlaterček! Vidle so ga sêpasut: je v Risnêmo hribe, je pad Svito garo, je pad uograj, i obično sê jê skrivou pa štulneh, ka nê. – A majhen mažiček! – A pušu jê fajfo, briñê jê pušu da jê dešau pa se guare, ka nê. Polej jê jemu krampek za pasen, letirencu v rake je uan sê jê hedu smejou fort. – Je kok jê biu uoblečen? – Uobleičen jê bu pa v jêlinave kuže, pa jê jemu kapco. – Erdičo. – Erdičo pa na špic pa skuzej sê jê smejou. – Je uopankê na špic. – Jê, uopankê jê jemu na špic tude. A uani so ričkê tak da jê uan ko uastou, dê so majhne ledi ževeile te šê prêt, ke nei buo šê naselenu tu telê z ledme, ke jê bua sama šuma, je tu dê so te majhne ledi ževeile, dê so jescale rudo. Dê so jescale ko zûatu, nê. Je zděj jê... kok sê jê pajavu zak jê reis tezga kamla tak telê, nê. Tazga svetlega, nê. Ke so kašônê ustanovle da jê živa; živa sê jê kapaua ustvari, nê. Te majčkene čaveičke so sê skuzej pa semo, pa se guare so kapale to rudo, ka nê. A je tak so sê rezgebile, a uastou jê pa samu ko lêta ... ko lêta šlaterček, nê. No ja. Je zděj uan sê jê delê tak telê matou, čak so mo prepišivale da jê kakuši krau, ka nê, ke jê biu uachen, i met te jê živu, nê. Zděj, najvêč da sê jê pa Sekalice matou. Tri malne na Sekalice – pa da jê biu teste f parvmo malne, dê jê biu najvičje malen – tu jê biu Jêlčken malen – je tan dê jê uan delê pameitou testo muko, dê se jê kuhou mučnek polê kaj ga jê hedu rat jemu. A dê so ga vidle dê se jê sê capcê na Sekalice prau, nê. Je tak jê uan tak telê živu, živu, je tak te jê f te šume neike je zavaršu.

Zeme mę sabo. Pad svajo kužo

ČITA AUTORICA Branka Arh

SNIMIO Dražen Crnković 2017. godine

Iz knjige Branke Arh *Zad za devet paglov*, OMH Čabar, 2017.

Link: <https://youtu.be/iMIIBN4a3pA>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Zeme mę sabo. Pad svajo kužo

Zdej sę bu pajavua: hiša s temnen brejgen na strejhe je z mejscen na černemo yakne. Na kirmo ję nedu napač rezbiu šajbo pa vejter zebira suhu listję pa lesinmo pųade praznę vjęžę. Pa sę reči sęlijo pad svajo kužo, v vebakeję puke, ko v tihę ranę. Včaseh přemejnajo pųavo bojo zgųančku v gųaze na mize.

Pa unmo kire ųod anajstę zvęčir da štęreh zjutra staji přejdno, vesak fkep zes sųamnaten kųobuken al znutra prazna sejńca (nę zmislen sę mo jemina), pa njęmo přępoznivan kar perhaja kar ųothaja na sejvęr.

Iman idejo za krej: zeme mę sabo, v sliko nači. Kok ję lepu v nęstvarneh varteh, ko pejna rastęjo z ruž, fort rdičeh pad špejglen svemira. Prusen tę, zeme mę sabo, v svajo tajno.

Maja šuma

ČITA AUTOR Dorijan Leš
SNIMIO Alen Leš 2025.



Link: <https://youtu.be/hnszX9TCStI>

Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Kedu spi?

Lepa je, vilka i zjelena.

Maja šuma!

Tičke papejavajo, vejvčrce skakajo.

Ledi se šitajo. Tiho, tiho karačajo.

V majo šumo!

Nę, zdej ęana nę spi. ęana raste, diha, dirja.

Sunęke jo greje. Veje obraća k nębe.

Tu je paše. Tu ima rada.

Maja šuma!

ęana lepa, vilka i zjelena.

Zęave me! Pride! Skep bumo paslušale život.

Nę, zdej ęana nę spi. Primu sen jo za raki.

Tiho sen je riku. Sričen sen te.

V maje šume!

I prejđę tak cajt... Denes jo glidan čęz ũaknu.
Tiho ję, Hedu ję mręs.
Viden samu puavu nębu i čisto bjelino.
Bjelina jo ję pakriũa. Bjelina jo greję. I rjękũa ję
Maje řume.
Denes griř ũohku spat. Denes ũohku pačivař.
Denes maja řuma spi!
I naj da! Zasluřũa ję.

Čęz ũaknu je tiho papejvan.
Maje řume!
Vidmo sę mi hmale. Spit buř lepa, vilka i zjęlęna.
Dirjele bumo skep, pasluřale nuve řivot.
A, denes, pačine!
Maja řuma spi!

Přřřřřřř! Da jo nabumo prebedile.
Majo řumo!

Kok sem šu f Karuavec f šulu

ČITA AUTOR Slavko Malnar

SNIMIO Ivan Janeš 2025.



Link: <https://youtu.be/8Xz7mAq81uA>

Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

KOK SEM ŠU F KARUAVEC F ŠULO!

Parvga veljače hilado devitstu pidēsit je družga lejta be bių mougu pejt v zanatsko šulo f Karuavec, pa sen šu kumej devitnajstga, zak je bių zapouų vjelek snejk pa so ble fse pute zaparti. Še devitnajstga se je šuo samu zes sajnrame pa koupske daline. Nej bua ridna linja, šle smo z milicijo, ke je pelaua anga maškega v rešt. Bių je prave put ko fse drugi parveh paratneh lejt.

Krinle smo zes Čebra. Do Čebra so me naši pamagale nešt kufer. Bių je vojničke, lesin praveh sudaškeh dimenzij, ke jeh nejsen zapamtu, al je bių vjelek saj pu mētra. V sajnke so ble zapriženi lepi, rejēni kuajne, pa so krinle v trape točnu ob uosme uore. Uažna pa snejge na sajnkah je zarejs prave vžitek. Romantiko dopounivajo zgančke na disnemo kuajne. Uažna pa snejge je tiha, pa zgančke obznanjajo de gre nedu.

Od Zamuasta do Gašperškega muasta je šua cejsta pa krajnske strane. Čez Uosionco smo prejšle v galope skuze do kuanchka prute Ribjeke. Pred Ribjeken smo glidale pomrčino sunca. Ke smo paršle do Gašparcu so nan djale de naprej na gređo. Mougle smo pejt pejške siden kilometru do Grbajela. Težak kufer me je uožulu pad kalejnah uobedvej nagi. V Grbajele smo čakale ano uoro dak je paršu druge par kujn. Nauožile smo se fse srični. Hitru smo prejšle čez Brud do Malę Lešnice, tik pred kuancen. Dešit kilometru od ton do Dejvenc smo mougle pejt pejške, al smo ble srični ke so se nan kufre pelale. Gauarin v množine, zak je šu z mano se aden.

V Dejvencę smo paršle ȳo punači. Jemejle smo sričo dę ję bȳo v hotele Risnjak mejsta za spat. Cejle dan smo ble ob anmo sendviče. Zmantrani nejsmo ne ȳopčutle guad, zaspale smo ko zakȳani. Drugu jutru smo ranu dirjale na željezničko stanicu zak ję šu cug pręd sjędmo ȳoro.

Pręd desjęto smo paršle f Karȳavec. Kok sę me ję vjęlek vidu. Šerȳakę ulicę, velikę hišę, lepi parke, skarej bręz snega. Al pouk fsę lępati so me blę skuze na pamęte Rounicę. Je pa mȳače, keder sen sę zbudu, sen šu na ȳoknu glidat prute zapade, ko dę bun vidu kazga damačga. Teskręt sen spaznoȳ kok ję rojstne kręj čavejke per sęrce.

Aden mažiček i zųatne rug (igrokaz)

Izvođači i glumci su učenici 3. razreda PŠ Tršće:
Ivano Avdić, Fran Kovač, Arian Matijašević,
Abel Rede, Rea Poje, Irina Mamuša,
Magdalena Ramljak, Elina Zbašnik i Noa Poje 4. r.
Mentorica i autorica igrokaza: Katarina Leš.
Snimio Alen Leš 2025.



Link: <https://youtu.be/34bHKb9sKsw>

Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Aden mažiček i zųatne rug

Abel: Lepu dekle z Malga Űaga, opazu sen da rada Űoga, sen riku k vragu naj
gre i samu zgebi naj se, valda se kira na temo svejte je!

Uff, al sen se hedu zmuću! Paglidej kulku je smjetja pa šume. Kumej bun
paber!

Fran: Ivano, kaj je lejtas gub!

Ivano: Je, rejs!

Fran: Paglidej, naber sen pouno kašaro.

Ivano: I jest sen naber pouno kašarco.

Fran: Maja Francka bu vesiua.

Ivano: Maja Micka bu pa samu šputaia da mare hedu snažet.

Fran: Pa kaj, pa vrze na gnoj!

Ivano: Paglidej, Abel je ton!

Fran: Abel, ka pabiraš gube?

Abel: Nadan, zak dan smeti. Živčen i hud sen zbog tega. Pamagejte me!

Fran: Bumo kašejni. Ženi nas čakajo. Da nabu greha!

Ivano: Vejš pajdo, maja Micka je tak opasna, ko žive vrag. Fran, nakar me
dama zatužet.

Fran: Nabun te pajdaš. Ne sekirej se! I maja je opasna. A, jest sen pa tak
priden muž da me treba jeskat!

Ivano: Videš, pajdo kok ję nan hudu.

Fran: Sriče sę nejse ožjenu.

Abel: Ah, kaj češ.

Fran: Ivano, grimo damu?

Ivano: Grimo!

Fran: Sęglejh jo iman rad. Maja ję!

Ivano: Fran, grimo damu, pajdo! Vidmo se polej! Bok!

Elina: Bok, Abel! Kaj dejvaš?

Abel: Smęti pabiran! Pamagej me!

Elina: Nabun! Raki i nafti bun se gmazaŭa.

Abel: Polej bun pa sam.

Elina: Oh, baš se me dosadan! Grin jęst!

Abel: Kok je hedu lepa, a ničę mę. Da baren zŭatno ribico vjamęn, da me sę
želja spoŭne. Ah, kaj češ! Tu te ję život!

Megi: Rea, košuto draga!

Rea: Kaj ję?

Megi: Ka se ti vidŭa unga jelina z anen ragen?

Rea: Sen, testu te ję moj pajdaš. Zak prašaš?

Megi: Smejšen ję zak ima samu aden rug.

Rea: Nakar mo se smejat. Tu nej lepu! Priden je ŭan i leeeejp!

Megi: Vejš, mjęne baš i nej, al du vej, mart sę bun i zaljubŭa.

Irina: Hej pajdašice! Grimo še maŭ travco past? Fina ję i rosna!

Zajedno: Grimoooo!

Abel: Daj dalekozor da viden čę ję kaka ževoŭ v šume! Oooo kok ję ton lej
jęlinček. Kok hedu rika. Bun i jest maŭ.

Arian: Ejjjj, pajdašek! Kaj ti tak hedu rikaš, al da jęlin?

Abel: I jęst i jęlin.

Arian: Viden da smeti pabiraš. Bun te pamagoŭ. Vejš, tan sen vidu anę ledi i
samu smęti degajo. Ipraf sen jeh ošputoŭ.

Abel: Praf da se jeh.

Arian: Ajmo zdej šę tu pabęrt.

Abel: Ka pa ję tu? Arian paglidej!

Arian: Kakuf ję tu rug?

Abel: Kapitalac! Pa tu ję zųatu. Zųaten rug sen dabių!

Arian: Tu te ję šę bulję nego zųatno ribico da vjamęš!

Abel: O, zdej bun pa zabagatu.

Arian: A, nę, nabuš, jest bun. Moj ję! Ne, moj ję. Moj ję! No, pa se ga zęme!

Pšššš! Kaj pa ję zdej tu?

Abel: Daj dalekozor da viden. Ooo, ledi maji, zdej me sę ję pa zmejšaua.

Arian: Kaj ję?

Abel: Viden jęlina na dvej nagi.

Arian: Ja pa ję rejs. I tu samu aden rug ima. I tu zųaten! Sen gri, k nan! Skre se!

Jelinček: Kok sen heđu žųasten zgebu sen aden rug. I tu zųaten.

Abel: Kaj ję jęlinček moj?

Jelinček: Žųasten sen.

Abel: Zak?

Jelinček: Zgebu sen aden rug i tu zųaten.

Abel i Arian: Mi smo ga dabile.

Jelinček: Vmetę me moj rug. Ni ana kašuta mę niče. Tan pasejo travo i mjęne sę smeјajo. Nųarca dejvajo. Spoųnu van bun željo.

Abel: Ka čmo mo ga, al nę.

Arian: Ajmo!

Abel i Arian: Mi čmo da bu naša šuma čista!

Jelinček: Nej problem! Recitę vi! An, dva, tri, šuma osnaže sę ti.

Zajedno: An, dva, tri, šuma osnaže sę ti. Ja pa ję rejs. Čistu ję!

Abel: Jęlinček moj, ka nę be mjęne še ano željo spoųnu? Prusen tę!

Jelinček: Kiro?

Abel: Da sę una lepa bajkerica zes Sreјdne Drage zaljube v mjęnę.

Jelinček: Zaljubųa sę bu.

Arian: Evo ti zdej tvoj rug.

Jelinček: Juhuuuu. Zdeј sen pa spit leјp! Juhu!

Megi: Јelinček, јest sen se zaljubua v tјebę.

Jelinček: Aha, aha, zdeј sen te duber?

Megi: Oprosti, tu nej buo lepu od mјene

Rea: Sen te dјaua!

Irina: Megi, nej va֒nu kok kedu zglida, nego da јe priden i pošten.

Megi: Oprostite me!

Zajedno: Opraštamo.

Irina: Grimo se mau travco past? Ajmo!

Megi: Јelinček, grimo mi v sumo?

Jelinček: Grimo, kaj pa čo s tabo! Grimo!

Elina: Bok, Abel! Oprosti kaj sen bua taka.

Abel: Neč zatu.

Elina: A, videš kake smo mi ֒eni.

Abel: Grimo se na motore pјelat?

Elina: Ajmo!

Abel: Ajmo, ljubavi maja!

Arian: A jest? Kaj čo pa jest? Veјn! Јest grin pa na aden sok. Ajde bok!

**Garače
i
Biu sen na starmo Parge**

ČITA AUTOR Andrija Zbašnik

SNIMIO Ivan Janeš

Link: <https://youtu.be/63faIjI-008>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

GARAČE

Če čmo uobjeskat Garače, najbel je da pervu grimo h Svite Trejice. Tan uohku skrinemo na leju i krinemo hverhe h Uouskan, h Hadalinčke i h Kalavirjan, puala pa še h Rismanan. Uod tan, če čmo, grimo uohku h Rejpnekarjan, h Juzouke, pa tude h Garnikan. Kašejnje je lepu prešitat čež šumo i kašenico do Muhoucoy. Kok je samu lepu peit tude čež Dizmazę na Hrib i v Dalino, pa ten pa h Grejhcan, h Škrlivcan i h Kasmačan. Če glih grimo uohku uod tan na Kuzje Verh, lejpje se je spestet v Šešico i čež Tamažinę prid na Maję. Na Majęrje se uohku paglida šula, uoštarija i sedjenc. Tan je i ana vilka štaua. Vrejdnu je paglidat tude drugo stran Majęrja. Pęrvu se pride h Uopajkan i uod tan na leju h Plejšcan, h Ivančan, h Janežan i h Gruharjan. Blizu so tan i Skuake i Šumrade. Na disnu uod Uopajkou se gri h Ruscan i h Tuškan. Na tiste strane so tude Kašeruge, Gmajnca, Uodame, Makovce, Hadaline, Bjouke i Žumpre. Na kraje se spit uohku prekrižmo per Svite Trejice. V Tatinske drage, sputama, žiher paglidamo spomenik, dinemo kreincel i pamislemo na Režinarje.

Rejs je tak kok sen slišou ke sen biu majhen:

„Garače so venda vilki ko naš Zagreb.“

Biu sen na starmo Parge

Biu sen na starmo Parge pad buko pouk Bukvežavę hišę. Uobešu sen Bukvežavę, Pištekovę i Zbitkenę (Rejpnekarjavę). Vidu sen tude Basinavę, Fanenę i maję – Mergitnę. Sen šu puala h Šuabe i h Reite. Tan sen prašou za Cesarjavę i Bęrkavę. Uoguas sen sę per Palke (Šmerine) i per Karpče, Šimanavę i Uodanknę sen vidu vena pouk hiš. Babinkneh (Linkceneh) i Lipkaveh nej buo dama, pa sen prešitou do Nantaveh, v Deuce i h Gmajnce. Uod Debile huę sen krinu čez Katercę h Štimcan. Režinę sen se pustu za druge put. Tan sę be rad uoguas per Romane, per strice Pjetre i tjete Tunke, per Lekačke i per tjete Tunke Šuabave.

Pačinu sen per Luže. Na kraje sen krinu čez Rebarco v Drežiuko. Uod tan sen šu na Jeperg paglidat Mitrološko i mitrologa. Z Jeperga sen an čęjt glidou v lepo dalino i v lejp Čeber.

Tiste dan nabun nigđer pazabu.

**Pitōr Kljēpōc na Svite guore sedi
brate Andrejčke**

ČITA AUTORICA Anka Žagar
SNIMIO Ivan Janeš 1993.

Link: <https://youtu.be/11o7IjK2-Ms>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Pitōr Kljēpōc na Svite guore sedi

brate Andrejčke

Pitōr Kljēpōc na Svite guore sedi
guova me med uobuak'me puava
hmazanę nogi se v Čõbranko namaka
ribicę me med pōrst'me plišejo
vejvercę ga po horpte čisęjo
raskuštran, pozobliv, počason i tōrd
z ruoko pobuža tę sę našę tōmnę guorę
čę so šę te i naj so
kan jēm sę pa medi.

Kljēpōc Pitōr na Svite guore sedi
guova me nebisev puava
strašanskę nogi se v Čõbranko namaka
a z ruokame
z ruokame
se pa mešicę tęra.

Anka Žagar

Reči. Na kręlutah

ČITA AUTORICA Branka Arh

SNIMIO Dražen Crnković 2017. godine

Iz knjige Branke Arh *Zad za devet uaglov*, OMH Čabar, 2017.



Link: <https://youtu.be/SN7oPF-h3Hg>

Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Reči. Na kręlutah

Zjutra ranu. Uotpartu uaknu zadešau na smaųo zes
smrejkę. Sakosurtņę

ževalcę vęč patejgajo mę za rekav:

kamarce, žebilę, mętulčke, uasę, kresnicę, mešicę, uotkud
shajajo? Kedu jen ję dou reči na kręluta pa jeh zdęj
bęz žauaste bęz žalejna pręvlekivajo čęz sjębę je pavarhe
sjębę je pavarhe vseh stvari? Čę šmugņęjo žnime, ah
kok budo pręzimlę tę reči, ok jeh nę zapišęn?

Branka Arh

Zganuve

ČITA AUTOR Zlatko Pochobradsky
SNIMIO Ivan Janeš 2000.

Link: <https://youtu.be/dc1q-kiKtt4>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

Zganuve

O mate maja,	i maš
kaj pa d'n's taku	i blagdanov,
zganuve	ali nigdar nejso
zganijo?	zganuve taku zganejle.
Zganijo ku da so paludele.	Pa kaj ję d'n's mate?
Kaj je d'n's mate?	Kaj ję kak blagdan
Zak zganuve zganijo	al sę rųodeu
i zganijo?	sam bug?
O mate maja,	Mate maja,
kaj nę slišęš	ręce me zakaj,
kok zganuve zganijo?	zakaj taku d'n's zganuve
Šę nigdar nejso	zganijo?
i nejso	O zakaj, mate maja!?
taku zganile.	
I prejk je bųo dųoste	
i pagribov	
i procesij	

Zlatko Pochobradsky

Mica i špejgeček

GLUME Mica – Dina Štimac,
Špejgelček - Veronika Pochobradsky
AUTOR DRAME Zlatko Pochobradsky
SNIMIO Josip Žagar 2025.

Iz knjige Zlatka Pochobradskog *Duoste graje a za KAJ*,
OMH Čabar, 2017.

Link: <https://youtu.be/DFFNZufJGC0>



Skeniraj QR kod
mobitelom i
poslušaj i prati

MICA I ŠPEJGELČEK

[Mica] Uf, zgleda da so me se pa nuače se kasti zmrznelę. Prebijena sen ko pes. Kaj te jest vejn?

Zglida da smo ščira jest i Mucka preveč vježbale.

Mi van vježbamo sake dan. Mi be van tle pastat prave suvremene žinske. Da. Al, nagrę tu na ankret. Sve ima svajo cejno. Viden jest da be pastađa dama treba duaste, duaste vremena.

Kaj ti rječęš moj Špejgelček?

Joooj! Denes se nešmejn ne paglidat f tjebę. Bajim se da bon vidđa Krampusa, a ne sjebę.

Krampusa s velikeme rdičeme ragime.

Ali, znašte kaj? Žinska bez špejgu, ko slejpac bez vida. Kaj nej tak?

Žjena i špejgu so anu. Mau me je strah, al kaj je, je. I kaj ti rječęš mjene, Špejgelček moj?

[Špejgelček]

Ja vas ništa ne razumijem. Što me pitate?

[Mica]

Oh, kaj se se i ti pogospuadu? Od keda pa ti ne razumeš giravski?

[Špejgelček]

Držim se samo našeg dogovora.

[Mica]

Oh, čišu sen pozabeća. Da be postaća dama, moram govoriti samo hrvatski. Dakle, što ti misliš?

[Špejgelček]

Ne znam ti zapravo što reći. Ne znam, samo ti nastavi svoju priču.

[Mica]

Kako izgledam?

[Špejgelček]

Pa, zgodna si.

[Mica]

Znam, vejn, nakar. Ti uvijek govoriš samo istinu.

Ti si uvijek toliko istinit i okrutan. Tvoj govor je uvijek takav. Ti nikada ne lažeš.

[Špejgelček]

Ja sam okrutan, točno. I govorim istinu. Istinu i samo istinu. Ponekad slažem.

[Mica]

Ti nigdar ne ȳagaš. I zmiran gvariš samo istino. Ali, daste filozofije.

[Špejgelček]

Stalno buljiš u mene. Koga ti zapravo gledaš i vidiš? Sebe ili ponekad i mene pogledaš?

[Mica]

O Mica moja, al se ti pastaraća. Bora te, bora tan. I kaj bomo zdej Mica maja jest i ti? Nabo đȳabru.

Ali znašte kaj? Danas u svijetu ima toliko raznih preparata za lice da žena preko noći može postati prava ljepotica.

Zar nije tako? A ȳasi?

[Špejgelček]

Pa što fali tvojoj kosi? To je sasvim u redu.

[Mica]

Oh, znaš? Samo da se še rejšen tega gnejzda na svaje guave. Uasi me zglidaju ko da so se pokarale med sabo.

Kaj nej tak? Ali znašte kaj? Duabru je da sen siva.

Tu je prve kxarak da pastanen prava dama. Denes je siva jaku moderna boja.

Kaj nej tok?

Se me razumeš, kaj ne?

[Špejgelček]

Pa da, znaš da te razumijemo. Ja te pogotovo razumijem i kad ništa ne razumijem.

[Mica]

I tko se još danas ne bi zaljubio u moje velike, lijepe, zelene oči? Ko Mica moja? A ko ih još namažem, ima da maške trefi infarkt.

[Špejgelček]

U pravu si, točno, točno.

[Mica]

A paglidej se ti Mica maja, samo svoj kostur maų. Bome imaš još kostur je pu. Še na njemu vavek vse duabru staji. Še mųaje žinskę be me pazavidele na njemu. A te, bome i te je še nekaj.

Vidi se da Bug na mjene nej šparou.

[Špejgelček]

Da, malo botoksa, pa lifting, pa jedna dobra liposukcija i bit će nešto. Može biti nešto od tebe.

[Mica]

A špejgelček moj lepe, paglidaj ti samo maję nagi. Nagi so van maję najvičę buagu. One so van biser na mjene.

Ko be moj Ivę riku, je zgubu uoči na majih nųagah. A bome i drugi, ali ništa od toga. Oj, Ivonja moj lepe. Tjebe so ble maję nagi glavne krivac za sve

neuspjehe va tvajem živote.

Ali, znašće kaj? Dele sen se prašaja. U svemu tome bilo je uvijek nešto čudno. Zašto su muškarcima noge na tuđim ženama ljepše nego na svojoj vlastitoj? Zašto?

Nikada mi nije bilo jasno. Ali, moj Ive, ne znam. Što se s Ivetom dešava?

[Špejgelček]

Ive, Ive, pričaš o Ivi. A tko je Ive? To je ona koji je bio u Zagrebu živio, pa se vratio u Gerovo jer mu je nedostojala kravica i svinjček?

To je taj Ive?

[Mica]

Ma, du je Ive? Kaj ne vejšće du je Ive? Kej pa vi živešće?

Ive van je moj muž i on van je vavek v oštarije.

[Špejgelček]

A tvoje noge? Jesu li tvoje noge lijepe? Ali su Muckine još ljepše. Muckine noge su još ljepše.

[Mica]

Ali znašće, niso Muckene nagi lejpšje. Rezbiya te bon, koku moreš reč da so Muckine nagi lejpšje? Maję nagi so najlejpšje na svejte.

[Špejgelček]

Razbiti će me, razbiti će me, šutim, ali ipak su Muckine noge malo ljepše.

[Mica]

Ma znašće. Zdeј nevejн kaj be stjebę nardiya i kedu je tu riku, al' ne znan du te je zmislu na temu svejte. Al' znan. Zmisleya te je Snjeguljica.

[Špejgelček]

Da, da, mene je zmislila Snjeguljica i njezina zločesta mačeha, ako baš hoćeš da znaš.

[Mica]

O, i vi ste tu! Oprostite, malo sam se zaniјela. Znae i sami kako to izgleda kad se žena zagleda u ogledalo.

Nisam ni znala da u kući imam ogledalo. Od kad' sam upoznala samu sebe, sad je to nešto posve drugačije. S ogledalom vam i spavam. Ogledalo je postalo moje drugo ja. Moj Ive kaže da više volim ogledalo nego njega. Se tu je pa rejs, al' mo nėsmejn pavejdat. A žene, u mojim godinama... Oh, Mica, Mica, što te godine muče? Imaš ih koliko ih imaš. Bitno je kako se osjećaš. Negdje sam pročitala da netko može biti tako star i tako mlad, ili tako mlad i tako star. Godine su i onako samo broj. One su nešto prolazno. Žalosno što prolaze kroz nas žene. Za vas muške je to u redu, ali za nas žene... Kad nas muškarci ne štede, trebalo bi bar vrijeme. Zar nije tako? Jadne ženi v temu svejte, pa nej paštejna, se me razumešte, kaj ne?

[Špejgelček]

Žene se nikad ne pitaju za godine. Naročito kad' su u određenim godinama, važno je da se dobro drže.

[Mica]

Moj život vam je bio jedna ravna, jednosmjerna cesta. Vozila sam polako, nekih četrdeset kilometara na sat. Bio je bez rupa, bez zavoja, bez križanja, bez mrtvih milicajcov na cejste.

Kod mene vam nesreća nije imala šanse. Jedino se netko drugi mogao zaletjeti u mene. Ali nije, što je vrlo, vrlo čudno.

Od mene vam muškarci nisu mogli odlijepiti oči.

[Špejgelček]

Opet filozofiraš, daj, daj nastavi. Što je bilo ono neku noć? Dok je još Ive igrao? Što je bilo?

[Mica]

I tako sam jednu večer, dok je još Ive igrao cara u gostionici, sjela u svojoj kući i počela razmišljati. Shvatila sam da sam ja samo jedna bezvezna stvar u ovome životu.

I tko mi je kriv? Ive? Djeca? Netko drugi? Vi?

Ma ne, nitko nije kriv. Sama sam si kriva.

Ali znate što, nisam ja najveća glupača na ovome svijetu. Vrijeme je da ja postanem prava dama, prava suvremena žena. Kaj nej tok, Špejgelček moj lepe?

[Špejgelček]

Tako je, tako je, ljepotica moja, upravo to.

[Mica]

Al' daj ti mjčne rčce. Kaj sen poludeŭa jčst ili je poludeŭ cele svejt?

[Špejgelček]

Hoćeš istinu?

[Mica]

Istinu i samo istinu.

[Špejgelček]

Poludio sam i ja. Poludio sam od tvoje želje da budeš ono što ne možeš biti. I da ti još nešto kažem.

Muckine noge su ljepše od tvojih.

[Mica]

Ma znaš kaj, zděj nęvejn kaj be nardiŭa s tabo? Kaj be tę rezbiŭa ili tę be kušneŭa? Ne znam.

Koku Muckenę nagi marjo bet lejpšję od majih?

[Špejgelček]

Ljepše su.

[Mica]

Nejso!

[Špejgelček]

Jesu!

[Mica]

Ne. I da znaš, rec, me kaj da jst zdej narđin zes svajen ogledalen? Kaj čon ga rezbit, kaj čon ga kušnet, pomagaj, me. Kaj čon jst narjedet zes svajen ogledalen?

Ajde rec, nešto, pomognite mi što da ja napravim s tim ogledalom. Da li da ga razbijem, da li da ga zadržim? Ne znam ni sama. Ma znala sam, ništa vi nećete reći. Ali ja nikoga neću slušati.

Ja sam odlučila da ću ogledalo zadržati. Jer ogledalo je meni sve na ovome svijetu. S ogledalom živim, s ogledalom se budim, s ogledalom lježem.

Ogledalo je ogled moje duše. Ja ne bi mogla zamisliti svoj život bez ovog svog ogledala. Ja ga neću razbiti.

A pogotovo ne sada kad sam došla u Zagreb. Pa Zagreb, metropola Hrvatske. Pa moda, pa trgov, pa muzika, pa poznati i slavni.

Pa normalno da ću se ja sad promijeniti, da će mi ogledalo sve više i više trebati, da ću ja zaista u Zagrebu postati prava, suvremena žena. Prava dama.

Pa šetnje po Cvjetnom trgu, pa šetnje po Zagrebačkoj špici.

I kada drugi dan otvorite novine, u novinama vam velikim slovima piše MICA U ZAGREBU.

Zar to nije lijepo?

Pogovor

Objavom *Ozvučene e-čitanke čabarskih govora 4* Ogranak Matice hrvatske u Čabru nastavlja sa svojom brigom o domaćim govorima. Jedan je to u nizu doprinosa čabarskoj baštini koji je znalački priredio Ivan Janeš, ujedno najzaslužniji za brojna izdanja kojima se ovaj Ogranak može pohvaliti.

Ozvučena e-čitanke čabarskih govora 4 posebna je po tome što, na tragu modernih tehnoloških dostignuća, omogućuje lakše upoznavanje s posebnostima čabarskih govora jer pred čitatelja istovremeno donosi i tekst i sliku. Ovi složeni kajkavski govori tako postaju lakše dostupni i široj publici, što svakako predstavlja važan doprinos u njihovu očuvanju.

Govori koji su zastupljeni na području grada Čabra pripadaju zapadnome tipu goranske kajkavštine i svojom posebnosti privlače pozornost ne samo jezikoslovne struke nego i pozornost slučajnih prolaznika koji, osluškujući domaće stanovnike, prepoznaju svu ljepotu domaće riječi. Ti su govori, kao i neki drugi goranski govori, predmetom i recentnih dijalektoloških istraživanja, što samo dodatno naglašava opravdanost i važnost ovoga izdanja ozvučene e-čitanke.

Tekstovi koji se donose zabilježeni su dogovorenom transkripcijom. Pomoću nje ovjerene su najvažnije fonološke značajke, a tekst je i dalje razumljiv široj čitateljskoj publici i praćenje je time olakšano. Mogućnost istovremenoga čitanja zvučnoga zapisa, kao i slušanja napisanoga, važan je iskorak u pristupu ovim mjesnim govorima koji se na taj način mogu i najlakše upoznati, a i usvojiti. Očuvanje, naime, nekoga govora počiva na njegovim govornicima, i onima koji ga govore, ali i onima koji ga žele govoriti. Upravo njima dužni smo ostaviti u nasljeđe živu riječ, dosad možda samo napisanu, a odsad i onu čujnu, još vrjedniju i snažniju.

Izbor tekstova koji se donose u *Čitanci* pokazuje raznolikost i na razini sadržaja i na razini forme. Tako su zabilježeni spontani razgovori u kojima kroz sjećanja izvornih govornika saznajemo i o načinu života u ovome kraju, o običajima, doživljajima. Kroz poetski se, pak, i dramski izraz upoznajemo s emotivnim svijetom naših junaka. Važno je, pritom, uočiti da naša *damača reič* čuva svoju posebnost u svim oblicima i da se njome može pisati i poezija, i drama, i priča. Valja je govoriti i sačuvati, a ova je čitanke važan doprinos u tome i podloga za skupljanje nekih novih zapisa, nekih novih tekstova i nekih novih, a možda i starih riječi...

Marija Malnar Jurišić

Sadržaj

Uvod	5
Važnost očuvanja materinjeg jezika – govora čabarskog kraja	6
Upute za korištenje e-čitankom	8
Transkripcija (iz knjige Marije Malnar Jurišič, Frazeologija govora Tršća u Gorskom kotaru, OMH Čabar, 2023.).....	9
TEKSTOVI	13
Dogovorena minimalna fonetska transkripcija za čabarske govore	14
Duaba za mačkarat	15
Zęme mę sabo. Pad svajo kužo	18
Maja šuma	19
Kok sem šu f Karıavec f šulu	21
Aden mažiček i zıatne rug	23
Garaçę	27
Biu sen na starmo Parge.....	28
Pitır Kljępıç na Svite gıore sedi	29
Reçi. Na kręlutah	30
Zganuve	31
Mica i špejgeček	32
Pogovor	39

ISBN 978-953-8544-09-5

mh



978-953-8544-09-5

www.maticahrvatska-cabar.hr

Cijena: 10,00 €

